

A Magyar Gyógypedagógiai Társaság megalakulása.

Irta: Schreiner Ferenc.

Kelet felől virrad már. Az első álmából felszendergő munkáslépések nehéz, tompa koppanásait hallja sötét ablaka előtt elhaladni. Messze még a hajnal hasadása, messze még az új élet kezdete. De a munka embere már útján van: sietnie kell, hogy az első sugár ébredtével idejében helyén legyen.

Kelet felől virrad már. . . És a háború kínjától, szenvedésétől, ezer korlátozottságától megtespedt lélek, ha egy pillanatra erőre kap s felneszel, ím munkáslépések első koppanásait hallja. Mert vannak, akiket a szkepszis még most sem enged reménykedni. Óh, nagyon messze lehet még a béke teremtő sugara. De vannak, akik a pitymallat suhannásában már érzik az ébredés szavát, kiket a derengés vágya már munkalelkedéssel tölt el, kiket az új hajnalhasadás reménye űz, hajt, röpit a béke rég nem élvezett aranyos sugara felé, hogy köszöntsék szabad szívvvel, szabad lélekkel és — szabad munkával az új életet.

Ez a szellemű munkavágy és munkaakarát s minden, mi ebbe belefoglalható szervezkedés, fejlesztés, reformálás és progresszivitás alakjában, hozot! össze a mi tereinkről 24 kartársat, hogy megalakítsák a Magyar Gyógypedagógiai Társaságot.

Huszonnégyen voltunk! Személyszerint aktív résztvevőkként meg éppenséggel csak tizenegyen! Soknak mosoly ül erre ajakára, néhányának sajnálkozás fakad lelkéből. Amazoknak a legkomolyabb meggyőződés szavával, emezeknek a jó ügy biztos eredményességébe vetett megingathatatlan hit erejével szegezem le valamenynyitünk előtt, hogy 1917. december 8.-a ennek dacára is egy nagyfontosságú időszak kezdete.

Nagyfontosságú: mert a Magyar Gyógypedagógiai Társaság megalakításával tudományos munkálkodásához érvényesülőbb teret

nyer a gyógypedagógiának két oly ágazata, mely eddig a munkacélnak megfelelő egyesület vagy társaság hiányával, egyedül és kizárólag lapunk szűk terjedelmű hasábjaira utalva, nélkülözte a saját ügyének előbbrevitele érdekében kiforrott, megteremtett eszméknek a szabadszólás, a tisztázást szolgáló eszmecsere, az új és életrevaló gondolatokat szülő vitatkozás lehetőségét alkalmát.

Nagyfontosságú: mert végre együtt vagyunk szellemi, elméleti munkában is mindazok, kiket a gyakorlati tevékenykedés szétoszt, de kik személy- és munkaelbírálás szerint egyforma mérték alá esünk.

És végül nagyfontosságú: mert eldől általa egy óriási, szinte ledönthetetlennek vélt válaszfal, mely öregek és ifjak, vezetők és munkások, kormányzók és kormányozottak között fennállott. Hiszen nem volt még rá eset, hogy ügyünkre és érdekeinkre vonatkozó megbeszélések, tanácskozások alkalmával részt vettek volna mindannyian a munkából, kiket a tapasztalatokban gazdag kor higgadt bölcsessége s velük ellentétben az ifjú vágy lendülete vezet. Nem volt még rá eset, hogy elhagyván a hivatalos asztal tekintélyi és hatalmi bátyáit, vezető egyéniségeink — kiket a mult érdemei minden e téren támadt eszme és gondolat megvalósításának tényezőivé emeltek — meggyőződéseikkel, sajátlagos véleményükkel a nyilvános, nem hivatalos gyógypedagógiai közösség elé léptek volna és sohasem kínálkozott alkalom ahhoz, hogy mi munkások, 10-15 szolgálati évvel rendelkező „ifjak“ a jóakarattal, nem ritkán alapos komolysággal, de minden esetben az ügy érdekét szolgáló célzottsággal született terveinket, szándékainkat, vélekedésünket a szabad szó és szabad meggyőzés kölcsönható ereje alatt nyilváníthattuk volna szemtől-szembe feletteseinkkel, vezetőinkkel, igazgatóinkkal.

E hármás részletezés azonkívül, hogy indokolását adja a Magyar Gyógypedagógiai Társaság alakulása fontosságának, egyúttal megrajzolja a cél általános kereteit, melybe a jövő idők munkája beleilleszkedni kíván. És ez a keret mindent megtűr, mi az igazság erejében született, mindent befogad, mi tudományos igazsággal óhaj, sőt követelmény.

Az általános cél vázolása mellett a következőkben szinte felesleges lenne még a részletfeladatokra is kiterjeszkedni. Ámde megteszem mégis, mivel egy nevezetes pontjának kiemelésével közelebb férközhetnek tán a siketnémák intézeteinél működő kartársaim lelületéhez, kik — egy-kettő kivételével, de valóban csak egy-kettő

kivételével — teljességgel távol tartották magukat az alakulás mozzanatótól.

A részletfeladatokat az immár felterjesztett alapszabályokból veszem. Egyrészt, mert a haladás, a munka irányfonalát amúgy is ezek szabják meg; másrészt, mert e helyen mintegy kiválasztva a paragrafusok tömege közül, a megítélés mélyebb, egyben bizonyára elfogulatlanabb voltát fogják eredményezni.

Az alapszabály 2. §-a a társaság célját ezekben szabja meg: a) a gyógypedagógiai és a vele kapcsolatos tudományok művelése; b) a gyógypedagógiai oktatás multjának kutatása, tudományos alapon való fejlesztése; c) a felmerülő elvi és gyakorlati kérdések megvitatása; d) a gyógypedagógiával összefüggő szociális feladatok tárgyalása és e) az egész gyógypedagógiai nevelés-oktatásügy népszerűsítése.

A fentebb hivatkozott és kiemelendőnek tartott pont a c) pont, jelezvén a felmerülő elvi és gyakorlati kérdések megvitatását.

Abban a meggyőződésben éltem, hogy a „mai“ gyógypedagógiának bármely ágazatán munkálkodók nagy örömmel és őszinte bizalommal veszik és fogják venni egy oly szervnek létesülését, mely tudományos alapokból kiindulva biztosítani, életre kelteni és életbentartani, de legfőképen megvalósítani akarja azokat a szándékokat, melyek a gyógypedagógiát mint ilyent, s annak egyes ágazatait a progresszivitás útján kívánják tartani. És mégis, kartársaink legszámottevőbb része: a siketnémák intézeteinél működők öröm helyett kétkedő bizalmatlanságot, csatlakozás helyett szinte megközelíthetetlen távolmaradást és pártolás helyett presszionált tényes ellenségeskedést tanúsítottak. Részben értem őket. Értem pedig abba a helyzetükbe való beleélésemben, amikor a tradíciós mult nagyságai sajátlagos aspirációkkal telítik őket, amikor a gyógypedagógia egyéb ágazatait felülmúló létszámukból folyólag döntő vezetői szereplésben kívánnának érvényesülni és különösen értem őket, hogy amikor a gyógypedagógiai közösségnek felesküdtött ellenharcosai, akkor miként legyenek épen egy gyógypedagógiai társaságnak tagjai. Ezeknek az elvi és elméleti természetű vágyódásoknak szempontjából — mondom — értem kartársaimat. Ámde nem értem s nem tudom indokolni eljárásukat akkor, amikor azt a gyakorlat tényeivel s az azokból vonható s a jövő alakulására teljes mértékű hatással bíró következtetésekkel helyezem szembe. Mert bizonyos az, hogy sok magot vetettek már eszme és gondolat alakjában munkálkodásuk hatalmas földjébe, s bizonyos az is,

hogy ez a föld sok helyüt még pihent, kiaknázatlan, tehát a termés feltételeivel rendelkező és ennek dacára kérдем: hány magból kelt ki húsz év leforgása alatt fa, mely gyümölcsöt hoz, vagy hozandó lesz? Úgy-e kedves kartársak, félő restelkedéssel lehetne ezt csak számon venni. És ha még személyi vonatkozású sikereket is akarnánk a kérdéshez fűzni, akkor meg épenséggel nagyon-nagyon kisméretű eredmény mutatkoznék. Az oka a jószándékú sikertelenségnek világos és kézzelfogható. A kartársak mindig elkülönülve, maguk között harcoltak s míg ünnepeltté tette egyikét, másikat buzgó munkálkodása, ügyi törekvése, az alatt Olimpusz nem vette (s tán nem is vehette!) tudomásul, hogy a tövében csobogó patak virágot visz-e, életet őrlő malmot hajt-e, avagy csak azért zúg, mert sziklán törik minden hulláma?

Munkálkodásunk terein két igen élesen körülhatárolt irányzat érvényesül már két évtized óta. Az egyik a hivatalos gyógypedagógia irányzata, a másik a szeparatiztikumért küzdő Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének munkacélja. Utóbbi, mert törekvéssel szembe helyezkedik a hivatalos és gyakorlati iránnyal, oly viszonylatba kerül felsőbbiségével és az ügyeit intéző tényezőkkel, hogy míg a hivatalos gyógypedagógia *megkövetelheti* mind annak a megvalósítását, mit az ügyre nézve üdvösnek és célirányosnak tart, addig a Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete *legfeljebb csak remélheti*, még legszebb eszméinek előterjesztésénél is csak remélheti, hogy szándéka kedvező elintézésre talál.

Kartársak! Ezt a gondolatot, mit a tapasztalat százszorosan fed, nem azért jegyeztem ide, mintha örömmre szolgáló megtorlását látnám benne a szeparatiztikumnak. Nem! Csupán azért, hogy az illetékes kartársakat a sok sikertelenség feletti gondolkodásra bírjam s kifejezzem sajnálkozásomat, hogy értékes munkaenergiával rendelkező egyesület évtizedes múlt után ma is csak ott tart, hogy sok becses vonatkozásban még mindig meddő munkát végez.

Tudom, szavaimra hirtelenében özönével születik az ellenvetés, melyek között tán nem utolsó az a rendíthetetlen bizalom, hogy idők multával nagyszerű változások állhatnak be. De vajjon mikor? Mikor érkezik olyan kor, mely a nem minden tudományosságot nélkülöző alapokon épült gyógypedagógiát megfoszthatja nagy pedagógiai-összefoglaló jelentőségétől? Vagy várhatnak kartársaim még húsz, vagy akár tíz évet, amikor a tudományok haladtával a gyógypedagógia tán jobban erősödik, mint ma? Vagy bevárnak

még öt évet, tán azalatt is megváltozhatnak az idők szelleme? Várhatnak még egyáltalán egy évet is s nem lesik velem együtt türelmetlenül már a holnap, holnapután?! Nemde igazabb minden várakozásnál az, hogy már ma, már most kellene sok égető feladatot a siker biztos erejével megoldani, mert minden percnyi késedelmezés, minden percnyi várakozás ugyanannyi visszalépés a múltba?!

Ugy-ebár, ez igaz! S ha igaz, akkor hogyan lehetne hát a késedelmezés elé vágni?

Úgy, hogy minden ambíció feladása nélkül, minden törekvésnek egészében való fenntartásával, de a meggyőzés igazsági erejével természetes és teljesmértékű alkalmazkodási kapcsolatot keressünk azokkal a tényezőkkel, kik hivatottak véleményezni és javasolni. Ez a lehetőség a siketnéma-intézeti kartársak egyesületének keretében eddig ki volt zárva. Nemkülönben a gyógypedagógia másik két ágazatánál. Hiszen óriási messzeségben állottak napjainkig a munka hivatalos terein az ügyosztályvezetők, a szaktanácsi előadók és igazgatók a gyakorlati munkásoktól. Ez a távolság azonban most megszűnt. Megszüntette a Gyógypedagógiai Társaság megalakulása, amikor a bölcsességnek és igazságnak hatalma alatt szembe kerülünk mindannyian, kik vezetői vagy munkási minőségben ügyeinkért dolgozunk. És ott egy csodálatos erő fog majd megnyilatkozni egyrészt nivelláló, másrészt meggyőző hatásként: az *elsőszó* bámulatos ereje.

Vannak feladatok, miket a legérvelőbb sorok tömegei sem tudnak megoldani, miknél a legékeesebb írás is papírra vetett erőtlenség csupán, melyeket azonban a szóbeli meggyőzés hatalma rövidesen is biztos sikerhez vezet feltéve, hogy az illetékes tényezők legteljesebb kölcsönhatása érvényesül.

Ennek a hatalomnak tudatában nemde végzetes mulasztás lenne siketnéma-intézeti kartársainktól még most is távol maradni a Gyógypedagógiai Társaságtól? Hiszen az egyesületüknek sajátlagos érdekeket szolgáló irányzatát fenntarthatnák azonkívül is, hogy egyúttal a Gyógypedagógiai Társaságnak tagjai. Eredmény szempontjából pedig határozott előnyre tennének szert, mert egyesületük nevelőmunkájából leszűrt s kialakult gondolataikat előterjesztvén a közösségben résztvevő összes illetékes tényezők vitakritikájának, a kölcsönös érvelés meggyőződéshez, a meggyőződés pedig a gondolat, a szándék vagy terv biztos irányú elintézéséhez vezetne. Elérhetik ezt kartársaink még a gyógypedagógiai törek-

vésekkel ellenkező nézeteikben is, mert a Gyógypedagógiai Társaság — állván mindenben a progresszivitás alapján — nem óhajt sohasem csalhatatlanságot tulajdonítani magának, sőt ellenkezőleg: mindenben és mindenkor csak az ügyet tekintve és jól ismervén az ügyek haladása, fejlődése szempontjából a személyi megaláztatottságot és személyi tiszta ambíciót, annak érdekében elfogad bizonyosodás esetén oly eszméket is, melyek ma esetleg még nem sajátjai.

Íme, mily nagyjelentőségű a korábban említett s hivatott c) pont a felmerülő elvi és gyakorlati kérdések megvitatásával.

Hogy értelmezésére ennyi gondolatot sorakoztattam csak azért tettem, mert magam is ott állottam a tilalomfa alatt, melyet a Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének elnöksége állított tagjainak az Egyesülettől a Gyógypedagógiai Társasághoz vezető úton. Én a tilalom vonalát átléptem. Tettem ezt anélkül, hogy az Egyesület részéről megtorlástól tartanék, mert ezt még jelzett szándéka mellett sem fogja cselekedni és tettem abban a meggyőződésben, hogy bármikor lépek köreikbe, csak azzal a barátsággal és előzékenységgel fogadnak az Egyesületen kívül a Gyógypedagógiai Társasághoz is tartozó voltom mellett, mint tették annakelőtte. Szerény véleményem ezenkívül még azt is hajlandó hinni, hogy ha akár itt, akár ott a nagy munkából csak szemernyi részt is fogok venni, az egyiknek sem lesz kárára.

Vajjon több egyesületi tagtársam nem gondolkodik hasonlóképen s ha így gondolkodik, nem érez őszinte bátorságot ahhoz, hogy jószándékú cselekedettel úgy tegyen, miként csak több eredményességgel szolgálhatja az egyesület és általa a siketnéma-oktatás ügyét?!

Nos: bizalmat a bizalomért és sokszorosítsuk munkánk eddigi eredményeit a Gyógypedagógiai Társaság új munkairányzatával!

A gyöngetehetségű gyermekek kellő beiskoláztatása.

Irta : Éltes Mátyás.

Büchler Hugó igazgató a vidéki kisegítő-iskolák nehéz helyzetét ismételtén szóvá tevén, legutóbb a gyöngetehetségű gyermekek kellő beiskoláztatását s e célból olyatén rendelkezés kiadását sürgette, mely kötelezné az elemi iskolákat is, a szülőket is, hogy a gyöngetehetségűnek nyilvánított gyermekeket a rendes elemi iskolákba fel ne vegyék, illetve, hogy a szülők őket oda be ne irathassák.* Bármennyire megszivlelem is a felszólalást, a „kényszerítést“ sem a középponti tanügyi hatóságok, sem pedig a tanítók részéről nem vélem alkalmazhatónak. Ilyennek a felsoroltak részéről jövő alkalmazása a közönség szemében népszerűtlenné, ellenszenvenné tenné a kisegítő-iskolát, annyival is inkább, mert arra ma még hiányzik a törvényes alap. E tekintetben ma csak az iskolai székek vagy a gondnokságok tehetnek valamit. Az 1868. évi XXXVIII. t. c. 2. §. ugyanis azt mondja: „a testileg vagy szellemileg gyöngye gyermekeket a tisztí orvos bizonyítására az iskolai szék rövidebb vagy hosszabb időre felmentheti az iskolabajjárás kötelezettsége alól“. Alább pedig azt mondja, hogy a képezhetetlen tompaelméjűek kizárandók. Ezeket a §§-at megfelelően alkalmazva — aminek pedig akadálya nincs — a gyöngyeelméjűek beiskoláztatását igen jelentős lépéssel vihetjük előbbre. Ma úgy áll a dolog, hogy a tompaelméjűeket kizárják az iskolából, de a szellemileg gyöngye gyermekeket felveszik, ámde azoknak abból igen kevés hasznuk van, mert ott előrehaladni nem tudnak. Oda kell hatni, hogy a szellemileg gyöngye gyermekeket, legalább azokban a városokban, ahol kisegítő-iskola van, mentsék fel az elemi iskolabajjárás kötelezettsége alól és irányítsák az ő részükre alapított szakiskolákba. Ez a törvény szerint feltételekhez van kötve s a gondnokság nem a

* Lásd : Magyar Gyógypedagógia 1916. évf. 93. lap. 1917. évf. 127. lap.

maga véleménye, hanem szakértő — a tisztí orvos — bizonyítása szerint köteles eljárni. Hogy eljárására a törvényes alapot megadhassuk elsősorban be kell bizonyítani a gondnokság előtt, hogy vannak ilyen, minden kétséget kizáróan gyöngetehetségű gyermekek, továbbá, hogy azok az elemi iskolában előrehaladni képtelenek. Ezeket a gyermekeket kell kikutatni s a megfelelő eljárás végett a gondnokságnak bemutatni. E tekintetben az eljárás ez: a kisegítőiskola vezetője a gyöngetehetségűek összeírása ügyében megkérését intéz a gondnoksághoz, a gondnokság pedig az első félévi (karácsonykor vagy január hó végén megtartani szokott) osztályozások után szétküldi az iskolákhoz az ajánló-lapokat* és felhívja az *első* és *második* osztályok tanítóit, hogy azok kitöltésével jelentsek be azokat a gyermekeket, akik másodszor járnak az elemi népiskola első- vagy második osztályába s ott kellő eredményt felmutatni nem tudnak, szóval másodszor is megbuktak. A kítüzött határidő leteltével bekívánná az igazgatóktól a kitöltött ajánló-lapokat és javaslattételre kiadná a kisegítőiskola vezetőjének. A kisegítőiskola vezetője, aki szükség esetén személyesen is érintkezésbe lépne az érdekelt osztálytanítókkal, minden ajánlott gyermeket, — a kisegítőiskola orvosának bevonása mellett, a gyermek szülőjének (esetleg — amint ez pl. Budapesten szokásban van — az iskolaszékek kiküldöttjeinek) jelenlétében alaposan megvizsgálna s eljárásának eredményéről összefoglaló javaslatot terjesztene az iskolaszék (gondnokság) elé, mely így alapos és megbízható tájékoztatást nyerne a városban levő gyöngetehetségűek számáról. Az iskolaszék, mielőtt további lépéseket tenne, az ajánló-lapokat hozzájárulás, illetve véleményezés végett kiadná a tisztí orvosnak is.**

* Az ajánló-lapok kérdéseit úgy lehetne megszerkeszteni, hogy arra minden tanító könnyen megfelelhessen.

** Ismételten is hangsúlyozni kívánom annak a fontosságát, hogy a kisegítőiskolába csak a valóban gyöngetehetségű gyermekek vétessenek fel. Ennek egyik feltétele, hogy csak ismétlő és megbukott gyermekeket és csak az elemi iskola I. vagy II.-ik osztályából vegyünk fel. Nem ismétlő bukott tanulók közül, továbbá az elemi iskola felsőbb osztályaiból felvételnek helye nincs. Ha ilyenek mégis ajánltnának azok csak kivételesen s a tisztí orvos részletes indokolása mellett és az ő felelősségére utalhatók a kisegítőiskolába. (Meg nem bukott tanuló nem is ajánlható).

Iskolába nem járt gyöngeelműjű gyermeket csak a szülő írásbeli kérésére és a tisztí orvos ajánlatára utalhat be az iskolaszék a kisegítőiskolába.

Fontos az is, hogy a súlyosabb eseteket se utasítsa el ridegen a kisegítőiskola; ellenkezőte, ha ilyenek uagyobb számban jelentkezének,

Az összeírás utáni a másik lépés a gyöngetehetségű gyermekeknek a felmentése az elemi iskolába járás alól. E célból a gondnokság egyik következő — esetleg külön e célra összehivandó — gyűlésen* a kisegítő-iskola vezetőjének javaslatát letárgyalná, a gyöngetehetségűeknek bizonyult gyermekeket az elemi iskolába járás kötelezettsége alól felmentené, a következő tanévre a kisegítő-iskolába irányítaná.** Ezen határozatáról mihez tartás céljából az érdekelteket u. m. a kisegítő-iskola és az elemi iskolák igazgatóit, továbbá a szülőket*** stb. értesítené a gondnokság.

Ami pedig a kisegítő-iskola tanulóinak az elemi iskolába való visszatelepítését illetve felvételét illeti, ez szintén a gondnokság hatáskörébe tartoznék s azon mód menne végbe, mint a felvétel: t. i. a kisegítő-iskola vezetőjének és orvosának javaslata, illetve véleményének meghallgatása alapján.

Igy fest a törvény értelmezése szerint a kisegítő-iskolák beépítése. Ennyire minden iskolaszék (gondnokság) a törvény értelmében kötelezhető. Fel sem tehető, hogy ez elől egy is elzárkózzék, tudva azt, hogy itt a gyöngeelműjük keresőképessékké tételéről, továbbá arról van szó, hogy eltartásuk gondját a közvállairól levegyék s még hozzá az állam iskolájában! Ha pedig ebbeli kötelezettségének eleget tenni még sem akarna, akkor a kirtanfeligyelőnek vagy a miniszteriumnak kellene az illető közeget kötelességének teljesítésére utasítani.

számukra előkészítő-osztályokat kellene szervezni. Ha pedig az tűnnék ki, hogy egyik vagy másik nem képezhető, az iskola adna utbaigazítást a szülőnek, hogy szerencsétlen gyermekét megfelelő ápoló intézetben elhelyezhesse. Ez azért fontos, mert ha a súlyosabb gyöngeelműségben leledző gyermeket a limine kizárjuk, akkor azt a szegény szülőt, akit hülye gyermekével eddig mindenütt elutasítottak s aki talán legjobban örült a kisegítő-iskola alapításának és remélte, hogy abban az ő gyermekét megértő elbánásban részesítik, szinte méltánytalan eljárás érte, ami ellen joggal felháborodik s a kisegítő-iskola ellenségévé lesz. Az ilyen gyermekek elhelyezését, azok közveszélyessé nyilvánítása esetén (ami a hatósági orvos feladata), a közigazgatási hatóság az orsz. betegápolási alap terhére elhelyeztetheti. Ezekkel szemben a kisegítő-iskola áldásos eljárása abban nyitvánuljon, hogy segíti azok gondozásának és eltartásának terhet a szülők vállairól levenni.

* Április, legkésőbb május havában.

** Ez utóbbiról a törvény ugyan szószerint nem intézkedik, de az a szövegből szinte önként következik s egy kis jóakarattal és humánus érzéssel megvalósítható.

*** A szülőket esetleg behívni, felvilágosítani, meggyőzni, aggályaikat eloszlatni. Erre alkalmas eszköz lehetne egy-egy szülői értekezlet cgybehívása stb.

Ezen eljárás mellett nagyrészt már ma is megoldhatnók a gyöngétehetségükre kellő beiskoláztatásának kérdését s a kisegítőiskola megértő közönség keretében, zökkenések nélkül végezhetné áldásos munkáját.

Nézetem szerint az ügy igazán nagy lendületet akkor venne és akkor terelődne a helyes irányba, ha a kisegítőiskola vezetője az iskolaszék (gondnokság) tagjai közt hivatalból helyet foglalhatna, amint helyet foglalnak ott pl. a gazdasági iskolák vezetői, s annak ülésén mint a kisegítőiskola ügyeinek előadója, kezdeményezője és irányítója szerepelhetne.

A háború vakjai.

Irta : Bánó Miklós dr.

A „Magyar Gyógypedagógia“ felkérésére kötelességemnek tartom munkálkodásomról alábbiakat közölni:

Általánosságban elegendő, hogy 1890-ben születtem és 8 éves koromban jobb szemem látását elveszítettem. Középiskoláim (reáliskolai és kiegészítő gimnáziumi érettségi) után 1911-ben fejeztem be tanulmányaimat a budapesti műegyetemen s mérnöki oklevelet nyertem. Eközben már megismerkedtem a brailleírás jeleivel is, francia- és eszperantonyelven készült pontírású könyveket tapintással is olvastam. Képesítést szereztem a gyorsírás tanítására. Később a földmérői vizsgát is letettem. Sokoldalú mérnöki munkálkodásomat (vasbeton, vasut, hidépités, stb.) tifusz szakította meg, mely után azelőtt sem erős látásom annyira meggyengült, hogy 1913 nyarán már nem tudtam szemmel olvasni.

Érdeklődésekre, nem foglalkozhatnám-e a vakok oktatásával, illetékes helyen kijelentették, hogy ebben a törekvésemben nem támogatnának s ezért ily irányu kísérleteimmel idejekorán felhagytam. Több más próbálkozás után mérnöki irodáknak szükséges dolgok, különösen a szép betűk írását mindenkinek lehetőségessé tevő normográf írószablonszabdalom terjesztésével kezdtem foglalkozni, mignem a háború, melynek kezdetén még megvolt kis látásommal egy ideig magam is álltam hadiszolgálatban, ezt is megakasztotta.

Hallgatója lettem a műegyetem akkor megnyílt közgazdasági

osztályának s bár az év elején látásom teljesen megszűnt, éppen itt, hol tanáraim egy része nem is tudta, hogy nem látok, — sikerült hasonlíthatatlanul több nehézséggel ugyan, mint látó társaimnak, tudásomat és képességeimet teljes mértékben érvényesíteni s 1915-ben az elérhető legjobb eredménnyel — kitünő minősítéssel — nyertem el a közgazdaságtudományi oklevelet és a közgazdasági mérnöki címet.

Látásom elvesztése nem tartott vissza abban sem, hogy a Magyar Országos Eszperanto Egyesület több nyilvános nyelvtanfolyamát vezessem s hogy eredménnyel megtanítsak többeket a látók gyorsírására. Bár a vállalkozás a háboru alatt szinte teljesen megszűnt, sikerült mégis mérnöki munkákra is szert tennem, köztük egy budapesti bérház vasszerkezeteinek tervezetét dolgoztam ki, melyet a fővárosi tanács illető ügyosztálya jóvá is hagyott. Hosszabb tudományos kutatás után 1916 őszén készültem el és nyomattam ki ábrákkal illusztrált „Statistikai ábrázolás izotamin rétegvonalakkal“ című doktori értekezésemet és 1917 elején megtartott szóbeli szigorlatommal kitünő minősítéssel elsőként és — bár mások is próbálták — ezideig egyedül nyertem el a közgazdaságtudományi doktori oklevelet.

A látásom hiánya okozta nehézségek és azok elhárításának módjai itt következzenek:

Eleinte inkább időkimélés céljából kísérő jött velem, egyébként egyedül járok. Mióta a nagy tárgyak körvonalait sem láttam, bottal jártam, előbb a járda szélén, majd a fal mellett, újabban a járda közepén s ezóta — kis forgalmi helyen — a botot nem is használom. Ismert épületek belsejében nem is viszek botot. Különösen könnyű az oly járda közepén maradni, ahol annak szélén földszív veszi körül a segélyző tákat. A járókelőket lépteik zajáról lehet elkerülni.

Látók részére szóló apróbb írásaimat balkezem ujja mellett írónnal, üzleti leveleimet s egyéb írásokat rendes (nyolcvan billentyűs Bar-Lock) írógépen írtam. A nyomtatás helye a papíron kézzel is megérezhető a keltezés helyét a levélpapíron pontosan be tudom állítani. Rovatolt papiroknál eleinte pontosan kivágott mintanyomtatványt tettem a megírandó alá, a kivágott helyek könnyen keresztül érezhetők s így pontosan lehet a rovatokba írni. Újabban gombostűszurásokkal jelölöm a fonosabb sorok és rovatok (számlán, utalványon) kezdetét. Így a kezelés kényelmesebb pontos csak valamivel több figyelmet kíván. A műegyetem zárt-

helyi írásbeli vizsgálataihoz is említett írógépet használtam s csak íráshibáim átjavítására volt szükségem látó segítségére.

A magam részére pontírásu feljegyzéseimet eleinte prágai táblán, majd Párisból hozatott 9 sorban egyenként 23 betűhelyet tartalmazó, mégis mindössze 8×12 centiméter méretű alumínium zsebtáblán készítettem. Kevés pontú jelekkel és rövidítési elvek felhasználásával gyorsírási rendszert állítottam össze magamnak, mellyel az előadásokat elég jól lejegyeztem. Percenként megírtam 80-90 szótagot, ami a látók közönséges írásánál kétszer gyorsabb s megfelel az iskolákból kikerülő kezdő gyorsírók írássebességének. Eleinte egyes és oldalanként számozott külön lapokra jegyeztem s ezeket tárgyanként tettem el borítékokba. Így könnyen összekeveredtek s ezért újabban két lap hosszúságú papírosra két oldalt nyit jegyezve füzetekbe összehajtva zsinorral 60-100 lapos könyvekké kötöm azokat össze. Az írásnál a pontozó alakja okozta a legnagyobb nehézséget, mikor néha napi 8-9 előadási órát kellett lejegyeznem, szinte fel is törte az ujjamat. Sok kísérlet után ma hosszúszerű pontozót használok, melyet fémgűrűt akaszt az ujjamra.

A látók számára nyomtatott könyveket felolvastattam s ezekből otthon pichtrendszerű hétbillentyűs pontírógépen készítettem feljegyzéseimet. Kár, hogy e gép nagyon primitív s a modern írógéptechnikának legkisebb költséggel felszerelhető eredményei sincsenek rajta alkalmazva. Könnyen romlik. Bár a gép csak egyes lapok írására van készítve, sikerült legújabbán előre felébe hajtott lapokból füzeteket, illetve könyveket csinálnom.

Ismerem szinte valamennyi domború-írásmódot, az európai és amerikai braille- és newyorki pontírásokat, olvasom német, francia és angol nyelven a rövidített írásokat is (a többiben: magyar, latin, eszperanto, szerb-horvátban még nincs rövidített írás), sőt egy török nyelvintanfolyam hallgatásánál a magyarban élő nem forduló hangokra magam csináltam jeleket. A pontírás olvasása nagyon lassan megy. A gyorsírásé, — mely írásnál területben 40%, pontokban több mint 50% megtakarítást eredményez, — még lassabban. A pontírásban utólagos javításokat, megjegyzéseket alig lehet eszközölni.

Minden tudomásomra jutott olvasógépszabadalom után érdeklődtem, feltalálóikkal lehetőleg leveleket is váltottam, de a készülékek egyike sincs még megvásárolhatóan készen.

Tevékeny tagja vagyok több tudományos és társadalmi egyesületnek; többször tartok előadásokat, szükséges feljegyzéseimet

ilyenkor pontírásból olvasom. A nyelvtanfolyamokat részben jegyzeteimből szóbeli előadással, részben szóbeli magyarázatokkal kiegészített falitáblákról vezettem. Ugyanígy kérdeztem ki a hallgatókat, dolgozataikat felolvastattam. A Magyar Gyorsírók Egyesületének alelnöke vagyok. A gyorsírás oktatásánál a betűket, szavakat előírtam, megtanítottam őket jól olvasni, írásukat kifogástalan szövegekkel, vagy az én előírással hasonlítottam össze, esetleg kezemre írtam a jeleket s csak később néztem meg azt látó gyorsíróval, hogy inkább a növendék megnyugtatására konstatáltassam írásának hibátlan voltát.

A rajzolási módok, melyeket a vakok intézeteiben megismerhettem nagyon tökéletesnek. Én a rajzokat leginkább *felolvastattam* valamelyest hozzáértővel elmagyaráztattam, esetleg ujjamat végig vezettem annak vonalain s csak legkritikább esetben tettem üveglapot a rajz fölé, melyen — mint sok kísérlet után legjobban tapadó alapon — rakattam ki viaszsinorral az alatta tisztán látható ábrát, amit azután magam vizsgáltam meg. Szúrt pontokkal, szabórádálival, papiroson is rajzoltattam vonalakat.

Kisebb vázlatokat magam rajzoltam elő, a mérnöki számításokat magam végeztem, komplikáltabb rajzokat papírmódelben is előállítottam. Doktori értekezésem 10 ábra csoportját a rajzolóknak szinte kezébe magyaráztam s legtöbbjét aztán csak ujjam végig vezetésével ellenőriztem mielőtt a nyomdai sokszorosításnak átengedtem volna. A hibásan húzott vonalakat észre vettem, így a rajzok kifogástalanul szépen sikerültek. Egyik ábrát egy cikkem keretében most közölte Európa egyik legerterjedtebb szaklapja, a „Das Deutsche Statistische Zentralblatt“. Most kísérletezem a pontírás gyorsabb olvashatásának elősegítésével s gyorsírásomat és a rajzolás módját is még tökéletesíteni szándékozom.

Mindez itt elmondottakban szinte csak a magam tapasztalataira támaszkodhattam, azokat szakértővel ellenőriztetni nem állt módomban. Talán lehetne tökéletesebb eszközöket és módokat is találni, s ebben látom én a typhlopaedagógia jövő fejlődésének egyik nagy feladatát.

A hadivakok közül azok, akik a háború előtt szellemi pályára készültek elő, vagy már szellemi pályákon működtek, részben csak hosszabb megfontolások után, vagy egyáltalában nem szánják rá magukat tanulmányaik folytatására, más irányú tanulmányok megkezdésére, új pályák választására. Lehetővé akartuk tenni számukra, hogy egy példán tanulmányozhassák a továbbképzés lehetőségeit, ezért kértük meg *Bánó dr.* urat a fenti cikk megírására. Igen hálásak vagyunk a doktor urnak rendkívül érdekes és tanulságos

írásáért s arra a szives készségére, melylyel kérésünket teljesítette, alapítjuk cikkéből kifolyóan további kérésünket.

Kérjük a mérnök urat, tájékoztasson bennünket arra nézve, hogy mily megoldással képzelte ő alkalmazását a vakok oktatása terén; hol mely intézetben és mit akart tanítani? Amennyiben annak idején az ő esetében ezen részletekről még nem lett volna szó, kérjük, fejtse ki elyben ezekre vonatkozó nézeteit. Ezek ugyanis nagyon fontos kérdések. Úgy látjuk, hogy az elvi ellentét, mely a vakok látó oktatóinak egy része és a vakok oktatására törekvő vakok között van, jórészt onnan származik, hogy ezeket a kérdéseket a két fél egymással szemben — legalább nálunk Magyarországon — még nem tisztázta. Bánó dr. mérnök ur édekes szolgálatot tehetne az ügynek, ha e kérdésekre behatóan kitérne és ezzel alkalmat adna a hozzászólásokra. Kérjük és várjuk cikkét.

Ugyancsak kérjük a mérnök urat, ismertesse meg velünk egy másik cikkben gyorsírási rendszerét.

Az Orsz. Hadigondozó Hivatal Vakok Intézete december hó végén 11 megvakult tisztet és 512 a legénységhez tartozó hadivakot tartott nyilván. Közülök az intézetben volt eddig: 7 tiszt és 424 legénységi ember; kilépett: mint a hadsereg kötelekéből végleg elbocsátott: 4 tiszt és 213 leg., látását visszanyerte: 23, meghalt: 16, maradt: 3 tiszt és 172 leg.; kilépett, de újból fölvetetett: 6 leg., a hóvégi létszám tehát az intézetben: 3 tiszt és 178 a legénységhez tartozó egyén. Az intézet kosárfonó-, kefekötő- és köszörülóműhelyeiben a hadivakok által december hóban termelt cikkek eladási ára 32152.10 korona, a vak munkásoknak kifizetett keresetek összege pedig 2140.26 korona.

Hét hadivak vizsgázott az Orsz. Hadigondozó Hivatal Vakok Intézetében november hó 30.-án *Herodek Károly* igazgató vizsgáló biztos előtt.

Sztrájkoltak a hadivakok az Orsz. Hadigondozó Hivatal Vakok Intézetében. Nem voltak megelégedve az élmezéssel s ezért október hó 1.-én és 2.-án a műhelyekben nem dolgoztak.

Az időcsinálás. (Ne tessék megijedni, nem új foglalkozás, bár lehetné belőle az is). Az Orsz. Hadigondozó Hivatal Vakok Intézete tudvalevően az Ampelológiai Intézetben fejt ki működését. Itt folytatja meteorológiai kísérleteit évek óta *Vozáry Pál* nyugalmazott mérnök is. December közepén *Vozáry* mérnök úr beköszönt a hadivakok intézete igazgatóságához, hogy mivel elutazik, nem-e kaphatna egy vak rokantat, aki villamosgépét hajtana távolléte alatt. Egy jóképű fiú, akit *Jancsinak* szólítanak bajtársai, 3 korona napidijért azonnal vállalkozott s a kérdés el volt intézve.

Egy óra múlva már mindenki tudott a *Jancsi* alkalmaztatá-

sáról s megindultak az évődések, amerre ment, repültek feléje a csipkedések: — Te Jancsi, mikor lépsz hivatalba? — De fölvitte az Isten a dolgodat! — Aztán állítsd el a havazást, szél se fújjon, mert szabadságra megyek! Mások meg: — Egy kis meleg időt mennyiért adnál Jancsi? — Lemaradtál, tizenötben csináltad volna az időjárást, ott fönt a Kárpátokban. Megint élesebben: — Ez aztán a mesterség, időcsinálás, nem a kefekötés! — Erre se gondoltál Jancsi, hogy te még időcsináló leszel! . . .

Harmadik nap jelentette Jancsi, hogy „vége a jó időnek, haza jött Vozáry bácsi“. Azonban, hogy hogyan csinálta ő az időt három napon át, arról Jancsi diszkréten hallgatott, csak mosolygott s pödörgette hetyke bajuszát.

Megbizás. Az Orsz. Hadigondozó Hivatal *Czakó Elemér dr.* igazgatót az Orsz. Hadigondozó Hivatal Vakok Intézetének igazgatása alól november hó 8.-án saját kérelmére fölmentette s *Kirschenheuter Ferencet* bizta meg az igazgatói teendők ellátásával.

Keller Nándor nyugalmazott vak rokkant hadnagyot a közoktatásügyi miniszterium november hóban „megbizta a vakok képzésével felmerülő teendők ellátásával“ s a Vakok Budapesti Kir. Országos Intézetéhez osztotta be szolgálattételre.

Ujságáros hadivak is van már. Előkelő helyen, a Kossuth Lajos-utca sarkán, az Astória-szálló előtt árulja lapjait katonaruhában a 7181. ujságáros-számmal a karján.

Álhadvakok. Fura szó, de le kellett írni, mert vannak ilyenek. Egy kávéház terrasza előtt találkoztam egygyel még a tavasszal az Aréna-uton. Katonasapka volt a fején, egy kisfiu a kezén, eléggé rendes civilruhát viselt. Hűsz lépésnyire haladt előttem. Hogy vak, azt nem volt nehéz kitalálni, de hogy soha életében nem volt katona, azt is már messziről elárulta. A sapkáját hátra ültette a tarkójára, hogy feje egészen bele ne csússzon, a füle tartotta. Arca fölfelé fordítva, mintha a fákat nézne, mintha igent és nemet vegyesen egyfolytába intene, úgy mozgott a feje ritmikusan, lábaival csoszogott. Már nagyon régen vak, gyerekkora óta. Befordult a kávéház terraszára. Nem vette le a sapkáját, asztaltól asztalhoz járva a gyerek szedte össze a pénzeket s kezébe adta. Megvártam míg kijön. Köszöntöm.

— Hányadik ezredbeli maga öregem?

Az egykedvű, nyugodt hang, mintha megzavarta volna, de biztosan mondja:

— Harmínckettes vagyok.

- Hol sebesült meg?
- Prsemysl-nél kérem gránáttól.
- Mikor?

Erre már nagyon a nyakába húzta a vállátt, de még elég jó dátumot mondott, a vár elestének idejét.

- Hol lakik? hogy hívják?

Még halkabban felelt, a Nefelejts-utca házszámát a gyerek korigálta, csak annyit mondhattam még neki, hogy menjen mindjárt haza s tegye le a katonasapkát. Megindult, gyorsabban mint jött, haza a Nefelejts-utca felé.

Új írókészüléket talált föl *Wittich Eperjesi Károly* megvakult festőművész és *Ébert Dezső* műszerész oly vakok számára, akik az iskolázás kora után veszítették el látásukat s elsajátított folyóírásukat továbbra is használni akarják. A készülék lényege az, hogy a vak két mozgó fémvonalzó közé ír. A kicsi alakú betűk (pl. *a, i*) írásánál a ceruza csak érinti a vonalzókat. A fölfelé (*b, h*), vagy lefelé (*g, j*) nyúló hosszú betűknél azonban a ceruza eltőlja fölfelé vagy lefelé a rugókra járó vonalzókat, melyek a mint a ceruza nyomása megszűnik, ismét eredeti helyükre tolnak vissza. A vak állandóan egy és ugyanazon vonalzó közre ír s ha egy sort tele írt, csavar egyet a készülék tetejébe elhelyezett hengeren, mire ez a papiros felső részét magára hengerítve tiszta papírt juttat a sorvezető (fémvonalzó) alá s egyben szabályozza a sortávolságot is, épúgy mint az irodai írógépek hengerszerkezete. Eredeti újítás még a készüléken az is, hogy az írópapír síkját a föltalálók nem vízszintesen, hanem 45° alatt ferdén helyezték el, úgy hogy a vak a kezét előre a készüléknek neki támasztva ír a papirosra.

A készüléket 1913-ban láttuk először a vakok oktatóinak düsseldorfi kongresszusával kapcsolatos kiállításon. Aztán két évig nem hallottunk róla, de a háboru vakjainak kérdése újból fölszínre hozta. Wittich Eperjesi Károly 1915 őszén bemutatta a szerkezetet a közoktatásügyi miniszterium gyógypedagógiai ügyosztályában, hol nagyon jónak találhatták, mert arról volt szó, hogy darabját 7 koronájával 100 darabot megrendelnek belőle a hadivakok számára. 1915 végén hozzánk került a model, az Orsz. Hadigondozó Hivatal Vakok Intézetébe. Akkor kísérleteztünk is vele s azt találtuk, hogy használható, de vak rokkantjaink egy-kétszeri próbálkozás után félretélik, mert az igen egyszerű és nagyon jól beváló merev sorvezetőjü írótaáblák mellett nehézkesnek, kompli-

kálnak találják. Egy nap aztán elvitték az új irókészüléket anélkül, hogy véleményt kértek volna róla. Ez év augusztus havában megint visszakerült hozzánk, most már az eredeti mellett egy második, javított model is. A föltalálók ezuttal személyesen mutatták be az eszközölt javításokat. Iskolánk újabb kísérleteket folytatott, de az alapelven: a két mozgó vonalzon nem változtató és csak a szerkezet szilárdabbá tételére szorítkozó javítások eddig még nem változtatták meg a régebbi kísérletezések eredményeit. Részletesebb véleményadásra alkalommal vizsátérünk.

Vakok számára varróárat talált föl *Ébert Dezső* budapesti műszerész. Amit a varrógép a lábajtásra mechanikusan végez, ugyanazt rendezte be Ébert úr kézikézelésre. Ha igaz az, hogy a varrógép egy régi elhanyagolt kézivarrás technikájának a följújtása gépben, akkor Ébert úr varróárja visszatérését jelent egy ősi varrási eljárásához. Ébert úr a találmányát december hó elején bemutatta az Orsz. Hadigondozó Hivatal Vakok Intézete igazgató-ságánál.

Az ár tíje éppen olyan, mint egy nyélbe illesztett varrógéptű, azzal a különbséggel, hogy nem végig egyenes, a közepén kissé begörbül. Ébert úr két fonalat használ a varráshoz. Az *a* fonalat befűzi az ár hegye mögötti lyukba, a *b* fonalat pedig egy vaskos, lapos, tombahegyű fűzőtű lyukjába köti. Ébert úr két kartondarabot varrt össze előttünk. Az ár magával viszi a beléje fűzőtt *a* fonalat, mely az árhoz szorulva kifeszül s az ár görbületénél az ár és a fonal között egy körszeletalakú nyílás keletkezik. Ezután fogja Ébert úr a fűzőtűt s a körszeletalakú nyíláson áthúzza a *b* fonalat. Most visszahúzza az árat s vele az *a* fonalat, mely nyeregszerűen ráilleszkedik a *b* fonalra, meghúzza mind a két fonalat s kész egy öltés. A fűzőtű tehát a varrógép hajóját helyettesíti s a *b* fonal, ép úgy mint a hajó cernája nem hatol át a szöveten, csak végig hozzátapod az egyik oldalon; Az ár meg helyettesíti a varrógép tűjét, mely minden taposásnál függőlegesen áthatol a szöveten s hurokszerűen a szövethez húzza a *b* fonalat.

Ébert úr úgy vélte, hogy szerszáma alkalmazásával varró-munkákra oktathatnók hadivakjainkat. Megkíséreltük magunk a technikát a következőket állapítottuk meg: Az ár szilárdabb, merevebb szövetek, különösen bőrök varrására látszik alkalmasnak, s puhább anyagok, vékony posztók, vásznak varrására kevésbbé. Vak képes volna megtanulni varrni az árral, sőt volt mesterem-

berek, mint például cipészek, nyergesek egykettőre elsajátítanak használatát. Olyan ember kezében, aki varrómunkákkal sohasem foglalkozott, ha meg is tanulná kezelését — ami ismételjük, különösebb nehézségekkel nem jár, — aligha vezetne jövedelmező foglalkozáshoz, de megvakult cipészeinknek, szijgyártóknak megkönnyíthetné mesterségük újból való üzését.

Sajnos az ötletes találmányt nem alkalmazhatjuk hadivakjaink kiképzésében, mert itt az intézetben még egyetlenegy se sikerült visszatérítenünk régi mesterségéhez. Hirt vettünk azonban arról, hogy egy már kilépett bocskorcsinálónk újból űzi régi mesterségét. Ő fogja gyakorlatban kipróbálni a varróarat. Éber Dezső urat egyelőre a Vakok Budapesti Kir. Orsz. Intézetének igazgatóságához irányítottuk találmányával, mely ott a kézügyesítőoktatásban eseeleg alkalmazást találhat.

A legjobb sorvezetőt a közönséges folyóiráshoz *Beck Vince* a vakok Szent Vitusról elnevezett zágrábi intézetének igazgatója találta föl. Kísérletet se kell vele tennünk. Amint rátekintünk, kész az ítéletünk. Kolumbustojása. Hogy ez eddig senkinek eszébe nem jutott még! Miről van hát szó? Egyszerűen arról, hogy Beck igazgató úr, mikor hadivakjai a régi írásukkal levelet akartak írni, fogott egy 3 mm. vastag olcsó kéregpapírt (kartont) és egymástól centiméternyi távolságban balról jobbra húzódó mélyedéseket, árkokat préselt bele egymásalá, 5 mm. széles, nem egészen 1 mm. mély, egyenletes, simafenekű árkokat s kész volt a sorvezető. Így, egy mondatban mondta el ő maga a találmánya történetét, mikor a nyáron itt járt nálunk.

A vak ráteríti a sorvezetőre a papirosát, odacsipteti a kartonhoz, hogy el ne mozduljon s ír. A törpe betűket (a, e, i, stb.) beleírja az árokba, a szóalakok (j, h, f, stb.) szárait, lábait pedig kihúzza az árokból fölfelé-lefelé az árok partjaira. Czeruzájának a hegye, mely pontosan megérzi az árok partjait, könnyen siklik ki és be az árokba, a vonalak folytonosságát lényegesen mi sem zavarja.

A föltaláló két sorvezetőtáblát küldött mutatóba az Orsz. Hadigondozó Hivatal Vakok Intézetébe. Ez a nyolcadik sorvezető, melyet a folyóirás gyakorlásában alkalmazunk. Eddig a Hamann-féle meg az eureka vált be legjobban, a Beck-féle azonban túltesz rajtuk, mert rajta érjük el a legrövidebb idő alatt a legegyszerűsebb a legegyszerűbb figyelmet igénylő írást s mert valamennyi között a legegyszerűbb, a legtartósabb és a legolcsóbb.

A rokkantak ügye Körnöcbányáról tekintve. Szobolovszky

István, a siketnémák körmöcbányai intézetének tanára „A többtermelés és a rokkantügy“ címen cikket közölt a „Rokkantujság“ ezévi november hó 18-án megjelent számában. A nagyközönség kevésbé tájékozott részének szánt cikk végig általánosságokban mozog s a veleje az, hogy a rokkantakat is a többtermelés szolgálatába kell állítani. A rokkantak ügye terén dolgozó néhány száz szakember, aki már harmadik esztendeje csinálja azt, amit Szobolovszky kartárs úr óhajt, itt-ott idegennek érzi a cikkirót, mikor sorait olvassa.

Azt írja például a kollega úr, hogy „... a rokkantiskola inkább a szellemi erő értékessé tételével foglalkozik...“, amit nem talál összehangzásban lévőknek a többtermelés gyakorlati kívánalmaival. Mi másképp látjuk a dolgokat. Mi azt látjuk, hogy épen ellenkezően a gyakorlati cél dominál mindenütt a rokkantak iskoláiban s hogy elméleti tanítás épen csak annyi van, amennyi a gyakorlati kiképzéshez okvetlenül szükséges. A 3301-1915 sz. miniszterelnöki rendelet ily szellemben szervezte a rokkantak iskoláit s ezt célozza az Orsz. Hadigondozó Hivatalnak kezdettől fogva minden idevágó rendelkezése is.

Tovább olvasva, egy másik érdekes részleten akad meg a szemünk. Nem szeretnők, ha a belügy-, meg a kultuszminiszter is olvasná és komolyan venné. Azt mondja hogy: „Amióta a vakok intézetei tevékenykednek, alig találkozunk vak koldussal.“ Mint gyógypedagógus mennyivel hivatásszerűbben járt volna el Szobolovszky úr, ha e helyett a valóságnak megfelelően tájékoztatja a közvéleményt, úgy amint azt az 1912. évben végrehajtott és nem régiben megjelent „Vakságügyi Statisztika“ eredményei megállapítják. Ezek szerint Magyarországon (ide nem számítva Horvát- és Szlavonorságokat) a vakok intézeteiben elhelyezett vakok száma: 531 (lásd 141. l.), a kolduló vakok száma pedig: 1012 (lásd 130 l.)

Cikke végén a kartárs úr így ír: „Eddig számos értekezés, cikk, felolvasás és miegyéb hangzott, szólt, stb. a rokkantügyről, hogy szinte az egyes dolgok közhelyekké lettek. De az bizonyos, hogy a rokkantügy még annyi feleletet vár nálunk, mint talán sehol. Újat nem merünk javasolni, mert nálunk az a szokás, hogy az ügyet eleve jó hosszú ideig mindenféleképen tanulmányozzuk. S csak akkor lépünk a reális tettek mezejére, amikor másutt rég valóra vált az, amit kezdeményezünk“. — Kérjük kedves kartárs urat, hogy ha már oly számos értekezés és cikk íródott, oly sok felolvasás miegyéb hangzik el a rokkantak ügyéről, legyen szíves

olvassa is el, hallgassa is meg azokat. Azután, ami még fontosabb, kérjük, látogasson is el a rokkantak telepeire itthon is, külföldön is és csak ha alaposan körülnézett, akkor bocsátkozzék összehasonlításokba, csak akkor nyilatkozzék véglegesen arról, hogy hol mennyi kérdés vár még feleletre. A gyógypedagógusokat általában hivatásuknál fogva szakembereknek tekintik a rokkantak ügyének egyik-másik ágában s ezért a céh érdekében kérünk — ha már egyebet nem, — legalább óvatosságot. Ami meg új javaslatait illeti, valószínűnek tartjuk, hogy ha kellőképp tájékozódik a dolgokban s azt találná majd, hogy tervei még nincsenek megvalósítva, nem fogja azokat továbbra is titokban tartani, mert látni fogja, hogy új eszmék soha sem estek még oly fogékony talajra, mint ép épen itt és most a rokkantak ügyének területén.

Vak rokkant tanár. *Jedina Palombini* báró a háborúban megvakult tüzérszázados tanítja a jövő évben a bécsújhelyi katonai akadémián a történelmet. („Zeitschr. f. d. österr. Blindenwesen“ 1917. 5. sz.)

Vak rokkantak foglalkozás választása cím alatt *Hartinger J.* dr. a vakok grazi intézetének igazgatója a „Zeitschrift für das österreichische Blindenwesen“ 1917. 5. számában elmondja, hogy az intézetében elhelyezett 40 vak rokkant iparos közül egyses tért vissza régi mesterségéhez, gyári munkákra se vállalkoztak, mert haza vágnak. A volt földművesek ugyan otthonukban továbbra is tevékenykedni akarnak régi foglalkozásukban, de egy ember kivételével egyses tekinti ezt kizárólagos foglalkozásának. Valamennyien a kosárfonást és kefekötést tanulják. Az otthondolgozók anyagbeszerzéséről és áruik értékesítéséről az intézet gondoskodik.

„**Kaiser Karl Kriegsblindenheim**“ néven Bécs XIII. kerületében a vakokat gyámolító egyesület telkén július 8-án egy otthon nyílt meg 24 vak rokkant iparos számára. Vezetője *Rappawi*, a vakok brünni intézetének tanára.

A szemsérültek közül kik tekintendők a vakoknak? Erről a kérdésről értekezik *Axenfeld* dr. freiburgi egyetemi tanár a hadiserülteket gondozó német birodalmi bizottság (Reichsausschuss der Kriegsbeschädigtenfürsorge) 101-ik kiadványában s a következő eredményekre jut: „A hadigondozás szempontjából vakoknak tekintendők mindazok, akik a látásukat oly mértékben veszítették el, hogy a legjobb optikai eszközök igénybe vétele mellett és megszokás után sem képesek közönséges nyomást gyakorlati szempontból hasznavehetően olvasni. Ezek pedig mindazok, akik

3 méterről ($\frac{1}{20}$ látásmaradvány), vagy ennél kisebb távolságból nem képesek kiterjesztett ujjaka megszámlálni. Az 1 méterről való ujjolvasás mint határ a háború szemsérültjeire nézve föltétlenül szűk. Nagyobb látás-élességgel bírók is hadivakoknak tekintendők, ha a látóterük szűk, s a látótér megítélésénél nemcsak annak korlátottsága, hanem a látás terének hézagai (Skotome) is figyelembe veendőek. Individualizálni kell tehát s a vaksággal járó testi-, lelki állapot sem hagyható figyelmen kívül. Ezek a meghatározások megfelelnek a szociális törvényeknek, különösen balesetbiztosításnak, valamint a szemorvosok és a vakok intézetei oly egyéneken tett tapasztalatainak, kik baleset következtében vakultak meg. Egy munkás, akinek látása baleset következtében ennyire csökken, optikailag teljesen keresetképtelen. A kora ifjúságukban megvakultakon szerzett tapasztalatok a baleset következtében megvakultakra és a hadivakokra nézve nem iránytadók. A hadigondozás szempontjából mindenestre különbséget kell tenni azok között, akik teljesen, vagy csaknem teljesen vakok, tehát optikailag teljesen tájékozódás képtelenek és azok között, akik 1 méterről vagy ennél nagyobb távolságról még számlálnak ujjakat és kedvező körülmények között némileg tájékozódni még képesek. Nem volna azonban jogos, ha a hadigondozás, melynek hivatásánál fogva az összes optikailag munka- és keresetképtelenné váltakat föl kell karolnia, az utóbbi csoportot a gyámolításból kizárná. A hadivakok gyámolításában csak az általános optikai munkaképesség foka lehet mértékadó, nempedig az egyes foglalkozásokra értett munkaképesség foka. Az általános optikai munkaképtelenség határa pedig a főntemlített határral azonos. A nem teljesen vakok csak ideiglenes segélyekben részesítendők. Időnkint látási állapotuk fölülvizsgálandó s megállapítandó, hogy az egyén optikai tájékozódó- és keresetképesége a megszokás következtében mennyire fejlődött“.

Silex P. dr. szemorvos, berlini egyetemi tanár azt írja e kérdésre vonatkozóan a „Heim und Scholle“ 1917 február 14-iki számában, hogy: „A hadügyminiszterium a szemorvosok szakköreivel egyetértve úgy határozott, hogy akinek a látása a normális látásnak $\frac{1}{25}$ -ére csökkent, az vaknak tekintendő“. Ez a határ megfelel körülbelül 2·4 méterről való ujjolvasásnak.

Vak főiskolai hallgatók könyvtára és tanulóintézete létesült tavaly a Lahn melletti Marburgban a Wörthstrasse 11 sz. alatt. Bielschowsky A. dr. egyetemi tanár a marburgi egyetemi

szemklinika igazgatója „die Hochschulbucherei und Studienanstalt für blinde Studierende in Marburg a. L.“ című füzetében (H. Stürtz A. G. Würzburg 1916. évi kiadása) behatóan ismerteti az intézmény célját és keletkezését. Létesítését a háboruban megvakult tisztek, főiskolai hallgatók, érettségizettek és főgimnázium tanulók továbbképzése tette szükségessé, minek megkönnyítését, olcsóvá tételét a vak főiskolai hallgatók tavaly alakult egyesülete (Verein der blinden Akademiker Deutschlands zu Marburg a. L.) tűzte ki célul. Az egyesület szakkönyvtár létesítéséhez fogott, tanfolyamokat rendezett a pontírás elsajátíttatására, másolások javítására, országos mozgalmat kezdett a vakok összes intézeteire kiterjedően a munka egységes szervezése céljából, központot létesített, mely nyilvántartja a leírt és leirandó szakkönyveket, hogy egy és ugyanazt a könyvet a különböző intézetekben a kelletténél több példányban ne másolják, hogy a vakok megtudhassák, melyik könyvet hol kapják meg stb. Addig is azonban míg a könyvtár kellő könyvanyaghoz jut, föl-olvasókra szorulnak a vak főiskolai hallgatók. Ez és más szükséges könnyítések indították az egyesületet a tanulóintézet létesítésére. Az intézet szakértő vakok és látók bevonásával fölolvasó, magyarázó és ismétlő órákat ad szolgáltatja a tanuláshoz szükséges eszközöket, lehetővé teszi a zenetanulást, vizsgálatokra készít elő, állandóan nyitott kézikönyvtárat, tanácsadó-, tudakozódó- és állás-közvetítő irodát tart fenn, a vakok ügye mindenirányú haladását figyelemmel kíséri s a vakok szellemi középpontja akar lenni az egész ország vakjainak szolgálatában. Ezek mellett társas estéket, hangversenyeket rendez, a különösen gondozásra szorulóknak lakást és ellátást ad falai között, a többieknek pedig megbízható helyeken szerez ellátást. Az utóbbiak az intézetet főként csak tanulmányi céljaikra s mint kaszinót veszik igénybe. Az intézet ez év elején nyílt meg 21 helyiséggel nyomdával, árnyas kerttel, bérelt házban. A 40.000 márkányi bér- és átalakítási költségeket a hadügyminiszterium és az egyetemi szövetség („Akademischer Hilfsbund“) viselte. A vezetés az alapítókön kívül a szövetséges államok és a hatóságok kiküldötteiből alakult gondnokság kezében van, az ügyek közvetlen vezetője egy vak egyén. Az intézmény fönntartásához a háboru vakjainak alapja lényeges évi összeggel járul hozzá. — Ime megint valami új a maga nemében a világon egyedülálló, amit a háboru hozott a vakoknak. És ami a legszebb benne, maguk a vakok csinálták maguknak.

A harmadik üdüllőotthont a német a hadivakok számára

a „Reichsdeutscher Blindenverband“ ezévi május hó 12-én nyitotta meg Cunnersdorfban az Óriáshegységben. Ezzel egyidőben a szövetség a wernigerodei üdülőotthonát kiképzőintézeté alakította át felnőtt polgári és hadivakok számára („Die Blindenwelt“ 6 sz. 1917.)

Egy ujjal ír irodai írógépen Krüger Frigyes németországi csonkult kezű hadivak. („Die Blindenwelt“ 6 sz. 1917.)

Németországban is létesült mezőgazdasági iskola a hadivakok számára. Sillex P. dr. szemorvos, berlini egyetemi tanár fölhívására von Hochberg Frigyes birodalmi gróf vállalta két évre az összes költségeket s így az iskola 30 bennlakó számára a gróf fivérének von Pless hercegnek birtokán Halbauban (Szilézia, Sagan kerülete) ezév tavaszán megnyilott. A hozzánk jutott fölvételei szabályok szerint, valamint a Sillex professzor úr által a „Heim und Scholle“ f. é. 43. számában közöltek szerint az intézmény célja: a háboruban megvakult gazdálkodók és kertészek ingyenes mezőgazdasági kiképzése azzal a céllal, hogy később letelepítettén a saját röögön dolgozhassanak. Munkaterv: 1. Rendszeres munka a szántóföldön és kertben, gyümölcsstermelés, szárnyas- és háziállattenyésztés, trágyázás-gyakorlatban és elméletben. 2. Írás, olvasás, vakoknak való játékok stb. 3. Házkörüli munkák, iparágak az önállósíthatás elérhetése céljából. A kiképzési idő egy fél esztendő. A hadsereg kötelékéből elbocsátották ruházatukról maguk gondoskodnak, egyébként díjmentesek. Oly nyugdíjasok, akik katonai kötelékben még utókezelés alatt állanak havi 45 márkát fizetnek s e díjat az iskola, mint azt a gyógykezelés alatt álló nyugdíjasokra nézve a törvény előírja, a nyugdíjárulékokból levonja. A rendes katonai viszonyban levők díját a kincstár fizeti. Az intézeti gondnokság tagjai: Hochberg Frigyes gróf, Sillex P. dr., Hochheimer dr. főtörzsorvos, Hirsch Betty vak tanítónő, Matthies J. a vakok steglitzai intézetének igazgatója és Anlauf a birtok gondnoka. A telepre kiköltözött egy tanítónő az írás és olvasás tanítására, egy kosárfonómester a durvább típusú kosarak fonásában való oktatás céljából, míg a mezőgazdasági oktatás gyakorlati részét Anlauf gondnok vezetése alatt egy hadirokkant egyszerű kertész látja el. A telepen a nyári hónapokban 30 hadivak dolgozott.

Vak a vakok mezőgazdasági foglalkozásairól. Sillex P. dr. szemorvos, berlini egyetemi tanárnak a hadivakok mezőgazdasági oktatása érdekében kifejtett széleskörű hirlapi agitációja megszólaltatott Bornheimben egy hadivakot Wirtz Vilmos urat,

akinek a vakok mezőgazdasági tevékenységére vonatkozó véleményei eltérnek a Silex dr. nézeteitől. Wirtz a *Blindenfreund* 1917. júniusi számában a saját magán tett tapasztalatok alapján szól a kérdéshez s úgy véli, hogy a hadivakok túlnyomó része egy véleményen van vele. Cikkének vejeje a következő:

Silex dr. az írásaiban nagyon túlozza a vakok alkalmazhatóságának lehetőségeit a mezőgazdaságban. A laikus örömmel olvassa cikkeit, mert azt hiszi, hogy a vakok problémája a mezőgazdasági foglalkoztatással meg van oldva. De gyakorlati gazda, vagy kertész rögtön fölismeri a professzor úrban a teoretikust. Amennyiben gyengén látókról van szó, sok tekintetben elfogadhatók Silex fejtegetései, de a teljesen vakokra, vagy a csak fényérzéssel rendelkezőkre vonatkoztatva, nem akceptálhatók.

Mindenekelőtt — írja Wirtz — kérdem, hogy egy tapasztalt földművesnek (*Landwirt*) miért van szüksége a megvakulása után újbóli oktatásra ahhoz, hogy a foglalkozását folytassa? Én magam egy gyümölcs- és konyhakertészettel egybekötött gazdaságban nőttem föl s e téren szakember vagyok. Megvakulásom után az a gondolat fáj leginkább, hogy régi foglalkozásomat az otthoni gazdasági üzemből tovább nem folytathatom. És a múlt nyáron ez az aggodalman jogosultnak bizonyult, mert noha gazdaságunkan minden fát, bokrot jól ismertem, bármihez fogtam, semmisem sikerült. Gépies munkák végzése, mint a milyenek a magtisztító malmok, a szecs kavágó, a tejgazdaságban a fölöző- és a vajköpülőgépek hajtása nem okoz nehézségeket. Az istállóban is akad néhány mellékes munka a vak számára. Ilyen az állatok tisztántartása, pl. megvakarhatja a teheneket, föltéve, hogy nyugodtan állják; az állatok etetésénél is segíthet. Ezek a munkák azonban jelentéktelenek ama főmunkák mellett, melyeknek elvégzésére a vak képtelen. Ilyenek pl. az eleség behordása, az istalók tisztítása, a fejés stb. Fejésre vaknak az alkalmazása már csak higiénikai okokból sem ajánlatos. Általában az élelmicikkek kezelésénél mellőzni kellene a vakokat. Silex professzor úr azt állítja, hogy a vak képes fákat nyesni, ami még a látó szakemberre nézve is nehézségekkel jár; hogy képes továbbá gyümölcsöt szedni, ásni, az ültetvények között kapálni, gyomlálni, krumplit szedni, vetést learatni stb. Én a fanyesésben teljesen otthon vagyok, mégis néhány kísérlet után le kellett mondanom, hogy a bokoranevelt gyümölcsösünkben nyessek, metsszek. Rengeteg terméstrügyet tördeltem le, akár hogy fordultam ágba-galyba ütköztem, úgy hogy

a végén már azt sem tudtam, hol vagyok. Általában a fametszés, fanyesés nagyon kényes munka, semmiféle munkában nem bosszúlja meg magát annyira a kontárkodás, mint ebben. Hasonló eredménytelenségre vezetett a gyümölcszedés. A létrán való mászkálás a vaknak nem tanácsos, a létra elhelyezésére meg épen képtelen. Az ásással, az ültetvények között való kapálással tett kísérletim is sikertelenek maradtak. Ha nem a saját birtokunkon folytattam volna próbálkozásaimat biztos, hogy idézést kaptam volna mezőrendőri kihágás miatt. A burgonyaszedésnél a kapám halálos biztossággal talált bele a gumókba, úgyhogy egy részük azonnal disznóeleséggé vált, a sértetlen gumók pedig többnyire a földben maradtak. Az ültetések ültetőfa segítségével valamennyire sikerültek. De ez se vaknak való munka, mert amint az ültetvényt elhelyezi a lyukba, gyakran előfordul, hogy meg-, vagy fölhajlítja a gyökereit s az ilyen ültetés lassan fejlődik és sohasem fejlődik ki teljesen. Mindezek mellett munkateljesítményem alig ért föl egy ugyancsak ezen munkákban foglalkoztatott női munkaerő teljesítményének negyed-részével.

A kertben és künn a földeken végzett más kísérleteim sem hoztak külön eredményeket, úgy, hogy végre is szegre akasztottam mezőgazdasági tevékenységemet és elhatároztam, hogy a vakok valamely intézetébe keresem boldogulásomat. Itt aztán a vakok hagyományos iparágai mellett, úgy érzem megtaláltam azt, amit kerestem.

Hogy a vak férfi élete újra tartalmassá váljék, hogy ismét öröm költözzék az életébe, abban egy látó feleség mellett a családi életnek jut a legfontosabb szerep. Az asszonynak kell vezetnie a háztartást, férjének hivatásában, foglalkozásában kezére kell járnia és szellemileg annyit kell neki nyújtania, amennyit épen bir. Ámde, ha a vak férfi mezőgazdaságot akarna űzni, minthogy ő abban lényeges munkát teljesíteni nem képes, a munka terheinek túlnyomó részét feleségére kellene áthárítania. Az asszony tehát este fáradtan térne haza és semmit sem volna képes nyújtani férjének. Így aztán az a törekvés, hogy a vak élete tartalmassá tétessék megint csak illuzoriussá válnék.

A vak élete sorsának ideális megoldása az, ha letelepedik régi otthonában, kis kerttel ellátott saját házacskájában. Ha kedve tartja, kicsinyben állattenyésztéssel is foglalkozhatik, ehhez különös előzetes iskolázás nem szükséges. A vakra nézve a fő a benső megelégedettség. Ehhez pedig az energikus munka vezetheti csak,

amilyet azonban a mezőgazdaságban kifejteni nem képes. Ezt leginkább a vakok hagyományos iparágaiban találja meg. Meg vagyok győződve róla — így fejezi be Wirtz a cikkét, — hogy az a törekvés, hogy vakokat tömegesebben tereljenek a mezőgazdaság körébe, sikertelen marad.

Hogy mit szólnak majd Wirtz úr tapasztalataihoz, nézeteihez azok, akik oly melegséggel csüngenek most azon, hogy hadivakjainknak ismét az ásót, kapát kell visszaadni a kezükbe, azt még nem tudjuk. De hogy nem kell sokat törniök a fejüket a válaszon, az bizonyos. Nem pedig két okból. Először is: Wirtz úr a mezőgazdasági dolgokban képzett szakember. Hogy őt nem elégítették ki hamarosan kísérleteinek eredményei, az érthető. Minél szakemberebb valaki, annál finnyásabb a dolgaiban. Ha nem sikerül neki valami teljesen kifogástalanul, hamar kimondja rá, hogy: értéktelen. Amint olvasom a cikkét, eszembe jutnak a mi vak rokkant cipészeink, asztalosaink. Egyse nyúlt vissza a régi mesteriségéhez. Hiába buzdítjuk őket, azt mondják, nem akarnak kontárok lenni. Wirtz úr is így beszél. Ámde Silexék kevesebbel is megelégednek. Ők nem bánják, ha egy kicsit kontár is lesz a vak. S ha Wirtz úrnak azt válaszoljuk majd, hogy ők sem gondolnak arra, hogy mintakertészt neveljenek a vakból, hanem hogy megelégednek azzal, ha a vak a családtagjai mellett hasznosan tevékenykedik a mezőgazdasági munkákban, akkor nekik is lesz annyi igazuk, mint Wirtz úrnak, mert ennyire ép oly mértékben képes a vak, mint amily mértékben nem képes arra, amit Wirtz úr várt volna tőle, azaz önmagától. — Másodszer: Wirtz úr túlzásokat lát a Silex-féle írásokban, ahol a professzor úr elősorolja, hogy mi mindenre képes a vak a mezőgazdaságban. Nos hát Wirtz úr sem ment a túlzásoktól — ellenkező irányban. Hogy csak az istálofakarítást meg az eleségbehordást említsük, amire ő nem tartja képesnek a vakot, meg azt, hogy félti a vakot a létrán való mászkálástól, ami csak annak tulajdonítható, hogy Wirtz úr, mint vak, még nagyon fiatal. Itt is hát hamar végeznek a válasszal Silex professzor úrék. S a vitának a vége ott állapodik meg majd valahol a közepén, ott, hogy bizony a vak ember, ha meg van benne az akarat, sok minden olyan dolgot el tud végezni a mezőgazdaság körében, amit a megvakulása előtt is végzett.

Csak egyre nem tudom majd mit válaszolnak Silex tanár úrék. Arra, amikor azt kérdi Wirtz úr, hogy: egy tapasztalt föld-

mívesnek miért van szüksége a megvakulása után újbóli oktatásra ahhoz, hogy régi foglalkozásában továbbra is tevékenykedjék?

Ez a cikkünk a legutóbbi számunkból helyszűke miatt kimaradt. Azóta megjött a válasz Wirtz úr cikkére. Silex tanár úr a Blindenfreund ezévi októberi számában néhány sorban nagyon röviden így végez a dologgal:

Wirtz úr az írásával épen az ellenkezőjét érte el annak, amit akart, mert a régi foglalkozásában való ügyetlenségével, tiszta bizonyítékát szolgáltatja annak, hogy mennyire szükséges egy megvakult földművesre az, hogy azokat a munkákat, amelyeket látókorában könnyűséggel végzett, mint vak, a megfelelő tanítási eszközökkel újra megtanulja végezni. Ha Wirtz úr részt vett volna az idei halbaui tanfolyamon, valószínűen most ép oly ügyes volna a mezőn, kertben és istállóban, mint a tanfolyamon résztvett bajtársai.

Silex tanár úr talpraesett rövid válasza után el kell hallgatnunk mindaddig, míg meg nem ismertük azokat a vakoknak megfelelő különleges eszközöket, amelyek segítségével Halbauban a hadivakokat tanítják, illetve amelyekkel a hadivakok ott dolgoznak; mindaddig, míg közvetlen tapasztalatból meg nem győződünk az ott elért eredményekről, másszóval, míg kellőképp nem tájékozódunk abban, hogy Halbau mennyire fejlesztette a strassi kezdeményezést.

Vak népiskolai tanítók. Egy a háborúban megvakult német tanító levelet ír Danzigból egy ugyancsak a háborúban megvakult kollegájának. A Blindenfreund f. évi június havában megjelent levélből adjuk rövidrefogva a következőket:

. . . de mit vigasztaljam, nincs ennek semmi célja, sőt ellenkezően, megnehezíti a változott viszonyokba való beleilleszkedését. Végre is leghelyesebb a dolgokat úgy tekinteni, amint vannak, egykedvűséggel és nem szabad elejtenünk a reményt, hogy még ebben az állapotunkban is följe kerekedünk az életnek. Én 1911-ben lettem tanítónak, a háború kitörésekor bevonultam s 1915 júliusában mint vak léptem vissza a polgári életbe. Az igazgatóm javasolta, hogy a vallástan, számtan, a történelem és az ének tanítására nyerjek engedélyt. Az iskolánk felsőbb hatósága nem mutatott valami nagy hajlandóságot az ügy kedvező elintézésére. A vakok . . . i intézetének véleményét kérte, hogy eredménynyel járhat-e szolgálatom. A vakok intézetéből úgy látszik jó vélemény érkezhett, mert megengedték, hogy kísérletképp tanítsam az említett tárgyakat. Óráimon igazgatóm többször megjelent. Miután a tanfelügyelő is megvizsgálta eredményeimet, 1915 végén tartós enge-

délyt nyertem az oktatásra. Én is eredményesnek találtam munkámat. A fegyelem fönntartása nem okoz nehézségeket, a gyerekek még sohasem kísérelték meg vakságom kihasználását. Heti 24 órát tanítok, fizetésem a szolgálati éveimnek megfelelően a régi.

Fontos, hogy tanítás közben segítségtől menten önállóak maradjunk. A tanulók neveit bevágom, magam szólítom föl őket s pontírásban jegyzéket készítek magamnak arról, hogy ki hol ül. A vallástanhoz használt képeket a feleségem az óra előtt pontosan leírja, úgy hogy ezeket is segítség nélkül alkalmazom az oktatásban. A számológép használatának nincs akadálya. Csak a számtani példák fölírásánál, meg az írásos dolgozatok ellenőrzésénél szorulok feleségemre. A történelemórák egészen simán folynak le.

A német vakok oktatóinak egyesülete ezévi január hóban megalakult, márciusban már 86 tagja volt. Az egyesület alapítását, melyet eddig a háromévenként tartott kongresszusok helyettesítettek, némelyek a háború utánra óhajtották halasztani, de — amint az ideiglenes ügyvezetőbizottság a *Blindenfreund* 1917. 3. számában mondja — azok a fontos változások, melyeket a háború vakjairól való gondoskodás az egész munkaterületen előidézett, halaszthatlanná tették az ideiglenes megalakulást. Első gyűlését a legközelebbi kongresszussal kapcsolatban tartja meg az egyesület, akkor alakul meg véglegesen, de munkáját már megkezdte. Az ügyvezető elnökség tagjai: *Baldus, Grasemann, Horbach* és *Matthies*.

A vakokat vezető kutyák idomítását Németországban több helyen folytatja a hadikutyák idomításával foglalkozó egyesület. Brémában *Meissner* rendőrhadnagy vezeti az idomítást. Az itt elért eredményeket *Oelrichs Tódor* vak kísérleti egyén igen jóknak találja. „Die Blindenwelt“ 1917. 4. számában *Oelrichs* egyebek között a következőket mondja: A legmegfelelőbb, mert a legintelligensebb és a leghűbb a német juhászkutya. Börszerszámot illesztenek a kutyára, a dereka fölött egy hurkot alkalmaznak, ezt tartja a vak a kezében, hogy a szorosan mellette haladó kutyának minden mozdulatát figyelhesse. A kutya minden akadályt kikerül, a gyalogjáróhely szélén leül s csak akkor indul át a kocsúton, ha nincs veszedelem; sétakertekben parancsra padhoz vezeti a vakot, lépcső előtt leül, hogy figyelmeztesse gazdáját. Többször megjárta utaknál elég, ha a vak megmondja egy szóval az út célját, a kutyája elvezeti; ha elejt, elveszít valamit, hű társa fölveszi, utána viszi.

Vak masszálók állami vizsgát tehetnek Hamburgban a tanácsnak 1915. február 17-én kibocsátott rendelete értelmében.

Az új szabályzat szerint tartott első állami vizsgálaton *Hasenkamp N.* volt az első vak, aki 1916. áprilisában a masszázusra állami képesítést nyert. Kivüle még két vak működik Hamburg kórházai-ban régebbi idők óta mint masször. („Die Blindenwelt“ 1917. 4.)

Vakok és látók közös olvasóteremben olvasnak a porosz-sziléziai Boroszlóban. A vak *Cohn Lajos dr.* kezdeményezése folytán mostanában alapított ottani braillekönyvtárt ugyanis a városi könyvtárak egyikében helyezték el. Így kerültek egymásmellé vakok és látók az olvasószobákban. A vakok könyveit továbbra is régi könyvtárosuk, a háborúban megvakult *Bartsch Pál* kezeli. („Die Blindenwelt“ 1917. 4. sz.)

A szaktanácsból.

Szaktanácsi gyűlések. A gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsa 1917. november hó 28-án gyűlést tartott a következő tárgysorozattal: 1. Bejelentések. 2. A snk. váci int. r. k. hitoktatói állásának kérdése. 3. A snk. jolsvai int. felügyelő-bizottságának jegyzőkönyve. 4. A snk. pozsonyi int. tantestületének jegyzőkönyve. 5. A snk. pozsonyi int. igazgatóságának egy magánvizsgálat tárgyabani felterjesztése. 6. A gyógyp. pszichológiai laboratóriumról szóló jelentés. 7. A brassói áll. kiségitő-iskola tantestületének jegyzőkönyve. 8. A szegedi áll. kiségitő-iskola tantest. jegyzőkönyve, az órarend. 9. Az ideges gyermekek áll. int. tanári testületének beadványa. 10. Egy kinevezés iránti kérvény. 11. Esetleges indítványok.

Az 1918. január 12-iki gyűlés tárgysorozata a következő: 1. Bejelentések. 2. A snk. szegedi intézete tantestületének jegyzőkönyve. 3. A snk. szegedi intézete gyámolító-bizottságának jknyve. 4. A snk. szegedi intézete igazgatóságának a gyám. bizotts. jegyzőkönyvére vonatkozó külön felterjesztés. 6. A debreceni áll. kiségitő-iskola tantestületének jknyve. 7. A szaktanács 1917. évi jelentése. 8. Esetleges indítványok.

Az 1918. február hó 15-én tartott gyűlés az alábbi tárgysorozattal tartatott meg: 1. Bejelentések. 2. Négy gyógypedagógiai int. igazgató beadványa. 3. Az ifjú vakok szegedi int.-nek beadványa. 4. Az ifjú vakok szegedi int.-nek órarendje. 5. A V. Gy.

Ö. E. beadványa egy vak növendék ügyében. 6. A vakok bpesti int. szerződése az áll. gyermekmenhellyel. 7. A vakok bpesti intézete zongorahangolási tanterve. 8. Moskovitz Miksa felhívása. 9. Esetleges indítványok.

Intézetek, iskoláink.

A Magyar Gyógypedagógia Társaság megalakulása.
Régi vágya, régi óhaja teljesedett a gyógypedagógia különböző ágazatainál munkálkodó kartársaknak, midőn *Ákos István* igazgató kezdeményezésére megalakult m. é. december hó 8-án a Magyar Gyógypedagógiai Társaság. Amit még a messze jövő megoldandó feladatának gondoltunk, azt íme bölcs munkájával úgyszólván egy csapásra megteremtette már nem egy nagyfontosságú szervezési munkálatnak életet adó nesztorunk. Övé, egyedül övé az érdem, hogy egy rég nélkülözött, valóban hiányt pótló intézménnyel lettünk gazdagabbak. S amennyiben e társaság a biztos sikerek, a céltudatos munkából folyó határozott eredmények alapján nagy és hosszú jövőnek tekint elébe, annyiban egészen bizonyos, hogy *Ákos István* érdemei e jelenen túl a történelmi jövő számára is újból megsokasodtak.

A M. Gy. T. alakuló gyűlését az állami kisegítő iskolában tartotta. Sajnos, a viharos, hózivataros idő sok pártfogót megakadályozott abban, hogy személyesen vegyen részt a munkában. Így csupán *Adler Simon, Ákos István, Éltés Mátyás, Fürj Pál, Káplán Gyula, Karnay Árpád, Markovits Árpád, Schreiner Ferenc, Séra Lajos, Skultéty Lajos* és *Tolnai J. Béla* jelenhetett meg. Az egybegyűltek ideigl. elnökké *Ákos Istvánt*, ideigl. titkárrá *Schreiner Ferencet* választották meg.

Az elnök rövid néhány lelkes szóval vázolta a társaságnak célját, melyet az érdeklődőknek előzetesen megküldött alapszabálytervezetben foglaltak után bővebben részletezni fölöslegesnek tartott. Hangsúlyozta azonban a közvetett cél jelentőségét, mely ügyi és személyi érdekek tekintetében fog érvényesülni, a tudományos színvonalnak minden vonatkozású emelése révén. Miután az elnök bevezető szavai után *Markovits Árpád* is őszinte bizakodással és meleg lelkesedéssel jelentette be csatlakozását ahhoz az irányzat-

hoz, melytől a különböző ágazatokon működő kartársak között tapasztalt sajnálatos széthúzásoknak megszűnését reméli, kimondták az egybegyültek a társaság megalakulását a már fennebb említettek kivül még a következő jelentkezett tagokkal: Berkes János, Csapó György, Éhling Jakab, Herodek Károly, Klinda Kálmán, Kirschenheuter Ferenc, Kelemen Ignác, Kleitsch János, Dr. Ranschburg Pál, Schannen Péter, Szobolovszky István, Tóth Zoltán és Dr. Vértes O. József.

Őszinte örömmel állapítjuk meg, hogy a tagok sorában legelső sorban köszönhetjük azokat, kik ügyeinknek intézői, vezetői. Ez maga oly körülmény, melynek mérlegelésével a társaság a legkecsegtetőbb jövőbe tekinthet. Az idők szelleme im szakított egy sajnálatos multtal, melyben a vezetőegyénségeken kivülesők a hivatalos munkálkodás terein teljesen el voltak zárva amazoktól. A munka egyoldalúsága származott e viszonylatból, mert amit erről az oldalról az ügy érdekében javasoltak, terveztek vagy szándékoltak, az amarról a légköri elkülönülés folytán csak ritkán talált a megvalósulásig, a teljes mértékű pártolásig emelkedett megértést; és viszont. Most azonban az élőszó hatalma és a meggyőzés ereje kiküszöbölheti minden akadályát a megértésnek és szeretnök már előre is biztosítékát adni annak, hogy amit a tapasztaltabb kor élet- és szakismerete kínálni fog, azt a kevésbbé előrehaladottak mindenkor az elismerést megillő megfontolás jellegével és a helyes útmutatás segítő szándékával fogják felruházni. Ez a szabad jóakaratú ítélkezési szellem azonban megkívánja majd azt is, hogy amit gondolat és eszme alakjában az egyszerű munkás fog termelni, az — ha igaz és jó — találjon hasonlóképen annyi engedékenységre és eredménythozó pártfogásra, mint amily kész tisztelettel fogja az ellenérvelést, a meggyőzést fogadni.

Az alakuló gyűlés további folyamán az alapszabálytervezet egyes pontjai vétettek részletes tárgyalás alá, melyek csak helyenként szenvedtek csekély módosítást.

A jelen pillanatban érdeklődésre tarthat számot az az elhatározás is, hogy legközelebb állapíttassék még egy munkarendi tervezet, melynek legfontosabb része leend annak körvonalozása, hogy a Gyógypedagógiai Társaság keretében miként helyeződjék el és vezettessék a különböző ágazatok szerinti szakmunkálkodás. A dolog természetéből következik, hogy a gyógypedagógia elnevezése alá tartozó különböző ágazatok külön-külön elnöki vezetés alatt tárgyalják meg sajátlagos ügyeiket. Plenáris ülés elé pedig csak

oly természetű feladatok fognak kerülni, melyek általános vonatkozásuak, vagy pedig amelyek a gyógypedagógiai fejlődést a maga egészében érdeklik. Az ily szempontok szerint tervezett munkálkodás biztosítéka egyrészt az ágazatok önálló, sajátlagos haladásának, másrészt kiváltója ily munkálkodás mindama lehetőségnek, mely a Magyar Gyógypedagógiai Társaság megalakulásához egy új fejlődési korszak kezdetét fűzi.

W. Henz: Leitfaden der gesammten Heilpädagogik. Halle a. S. Verl. Schroedel. 1909. Szerző ebben a munkában azokat a gyermekeket írja le, akiknek gyógypedagógiai oktatásra van szükségük. Tárgyalja első sorban a normális és az abnormális gyermeket; majd áttér a vak, siketnéma, a vaksiket, a beszédhibás, a leolvasó (nagyothalló, később megsiketült), a kiségitő-iskolába való gyöngetehetségű, az imbecillis és a hülye, az elmebeteg és tébolyodott, az epilepsziás, a görcsökben s a vitustáncban szenvedő gyermekek ismertetésére; végül beszél a tulterhelésről, a szünidei telepekről. Megszivlelendő dolgokat mond a „tanító mint orvos“ cím alatt is. Művét a népiskolai tanítójelöltek és a tanítók kezebe szánta, hogy azok abból tájékozódást nyerjenek, ha a gyakorlat közben ilyen gyermek kerülné eléjük. Szakembernek ujat nem mond, műve annyiban hiányos, hogy sem az erkölcsi fogatkozásban szenvedő, sem az ideges, sem pedig a nyomorék-gyermekekről nem emlékszik meg. — Ilyen összefoglaló, rövid ismertető mű nálunk is szükséges lenne, hogy abból a tanítók, a szülők és a hatóságok gyors tájékoztatást nyernének, mikép lehet az ilyen abnormális gyermekeket felismerni s hogy hol lehetne azokat legmegfelelőbben elhelyezni.

Éltes Máttyás.

A Magyar Gyógypedagógia előfizetési ára évi 10 korona. Az előfizetési díjak a kiadóhivatal címére, (Budapest, I. ker. Alkotás-utca 53.) küldendők. — A kiadóhivatali teendőket Ganyó Vilmos végzi.

A hátralékos díjak s az 1918. évi előfizetési díjak beküldését tisztelettel kérjük.